

TOWARZYSTWO ZIEMI
GŁOGOWSKIEJ

ENCYKLOPEDIA

Ziemi Głogowskiej

Zeszyt 44.

Głogów 1997

Komitet redakcyjny:

Antoni Bok,
Janusz Chutkowski (redaktor naczelny),
Jerzy Dymytryszyn (sekretarz redakcji),
Zenon Hendel,
Jerzy Sadowski.

Konsultaci:

Henryk Ciejka – kartografia
Sławomir Krawczyk – architektura
Marek Robert Górniak – historia Kościoła

Autorzy haseł zamieszczonych w zeszycie 44:

Antoni Bok
Janusz Chutkowski
Jerzy Dymytryszyn
Marek Robert Górniak
Jerzy Herman
Jerzy Jankowski
Urszula Kulus
Izabella Owczarek
Artur K. F. Wołosz
Krzysztof Zawicki

Ebook na podstawie oryginalnego wydania broszurowego wykonał:

Albin Tomalak

mailto: albin.tomalak@neostrada.pl

Głogów - Eisenhüttenstadt (współpraca)

21 lipca 1997 roku mija 25 lat, od pierwszej umowy podpisanej po II wojnie światowej, przez władze Głogowa o współpracy z zagranicznym miastem. Tym miastem był Eisenhüttenstadt - wówczas w Niemieckiej Republice Demokratycznej - dzisiaj w zjednoczonych Niemczech. Było to porozumienie pomiędzy Radą Narodową Miasta Eisenhüttenstadt a Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Głogowie. W czołówce „Porozumienia” czytamy: „Mając na uwadze zagadnienie pogłębienia przyjaźni między narodem polskim i niemieckim oraz wykorzystując fakt otwarcia naszych granic (w tym czasie można było przekroczyć granicę z NRD za okazaniem dowodu osobistego - K.Z), wyrażamy wolę zacieśnienia, które pozwoli poznać i zbliżyć społeczeństwa naszych regionów”.

W myśl porozumienia, przedstawiciele podpisali siedmopunktowy protokół o wzajemnej współpracy i zadaniach, jakie wspólnie dla osiągnięcia podstawowego celu przyjaźni urzeczywistnić pragną:

1. W interesie pogłębienia doświadczeń na wszystkich odcinkach pracy, organizować każdego roku wymianę delegacji różnych środowisk. Wymiana ta będzie organizowana przez władze miasta i dotyczyć będzie rozwoju regionu, planowania rozwoju techniki, warunków socjalno-bytowych, komunikacji, zaopatrzenia w wodę, zatrudnienia, zaopatrzenia i obsługę konsumentów, rozbudowy urzędzeń miejskich, zdrowia, oświaty i placówek kulturalnych.
2. Informować mieszkańców regionu o rozbudowie zaprzyjaźnionego miasta i powiatu w celu poznania warunków pracy i warunków socjalno-bytowych ludności, osiągnięć obu miast poprzez organizowanie wystaw, konferencji, projekcji filmowych itp.
3. Systematycznie wymieniać informacje o rozwoju demokracji socjalistycznej oraz życia społeczno-kulturalnego w obu miastach poprzez nawiązanie współpracy między redakcjami prasy lokalnej.
4. Dla umożliwienia młodzieży obu regionów nawiązania współpracy

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

organizować wzajemne kontakty między szkołami.

5. W celu ustalenia wzajemnych działań opracowywać oddzielne roczne programy.
6. Oficjalne kontakty nie ograniczają innych form współpracy, które mogą być nawiązywane przez instytucje i zakłady pracy, ale w porozumieniu z władzami powiatu.
7. Przedstawiciele obu umawiających się stron stwierdzają jednoznacznie, że przyjacielskie zobowiązania między regionami w zakresie wszechstronnej współpracy aktywnie przyczynią się do budownictwa socjalistycznego.

Protokół podpisali nadburmistrz Eisenhüttenstadt, Wemer Viertel i przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, Edward Rybak.

Podobnej treści umowy były podpisywane co roku. Trzeba przyznać, że treść protokołów była jak na ówczesne czasy dość nowoczesna. Jednak przez prawie pierwszych 20 lat współpraca ograniczała się jedynie do, w sumie niezbyt częstej, wymiany delegacji partyjnych, a jeszcze rzadziej kulturalnych, sportowych czy oświatowych. Sytuację tę pogorszyło jeszcze zamknięcie przez Niemców w drugiej połowie lat siedemdziesiątych granic, co znacznie utrudniało kontakty.

Dopiero po 1990 r. nastąpiło znaczne ożywienie kontaktów. Coraz częściej dochodziło do spotkań nie tylko władz samorządowych ale i przedstawicieli kultury, oświaty - łącznie z wymianą uczniów, sportu oraz lokalnego biznesu. Tak dynamicznie rozwijająca się współpraca doprowadziła do przyjęcia 11 listopada 1995 roku przez Radę Miasta Uchwały „W sprawie uznania gminy Eisenhüttenstadt w Niemczech jako gminy za przyjaźnionej z gminą Głogów”. (Krzysztof Zawicki)

Grębocice - gmina protestancka

Początek Reformacji w Grębolicach wiązany jest z nazwiskiem Jana von Lossa (zm. 1597), który w 1552 r. sprowadził pierwszego ewangelickiego kaznodzieję - magistra Bartłomieja Kerna. Na mocy rozporządzenia cesarza Rudolfa II wyznanie augsburskie zostało uznane za równorzędne z katolickim. Jednak w 1629 r. okolice Głogowa zostały zajęte przez czeski regiment żołnierzy Lichtensteina i cesarz Ferdynand II wydał dekret o restytucji (przez co ponad 600 z 1.500 kościołów służących protestantom na Śląsku zostało im odebranych). W 1650 r. rozegrał się spór o dwóch duchownych ewangelickich, których właściciel Grębolic (katolik) nie chciał przyjąć do wsi.

Od grudnia 1651 r. nabożeństwo ewangelickie odprawiane było pod gołym niebem na wzgórzu „Windmühl” (góra wiatraków). Gdy ukończono budowę kościoła protestanckiego w Głogowie ewangelicy z Grębolic uczęszczali tam na nabożeństwa. 19 grudnia 1652 r. został wydany rozkaz cesarski nakazujący zamknięcie wszystkich kościołów ewangelickich i opuszczenie okręgu głogowskiego przez duchownych ewangelickich. Kościół p.w. św. Marcina w Grębolicach zajmowany przez protestantów został zamknięty i opieczętowany przez komisję cesarską II sierpnia 1653 r.. Pastor Capler został zmuszony do opuszczenia Grębolic.

Na początku XVII w. w Grębolicach funkcjonowała szkoła protestancka. Do 1622 r. prowadził ją pisarz kościelny Kasper Lindener. Następnie obowiązek nauczyciela przejął Krzysztof Bucholz (wymieniony w źródłach w 1630 r.) i Kasper Streichborn (wspomniany w liście kolatora z 9 marca 1652 r.). Na podstawie zachowanych protokołów powizytacyjnych z drugiej połowy XVII w. wiemy, że większość mieszkańców Grębolic było ewangelikami. Do wiary katolickiej przyznawały się tylko jednostki.

Zygmunt von Loss oddał do dyspozycji parafii ewangelickiej budynek dawnej szkoły jazdy konnej, który przystosowano do celów religijnych. 23 lutego 1741 r. na prośbę mieszkańców przybył do Grębolic duchowny ewangelicki Christian Scobel, który w lipcu następnego roku został mianowany proboszczem miejscowej parafii.

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

W tym czasie na 900 mieszkańców tylko 4 gospodarzy było katolikami. Następcą Scobla był duchowny Andrzej Stengel. Pierwszymi fundatorami domu modlitwy w Grębolicach byli Henryk Scholtz, murarz Jerzy (nieznany z nazwiska) oraz Zygmunt Leissner. W 1751 r. dom modlitwy wyposażono w nowy ołtarz zakupiony za 112 talarów (i prawdopodobnie w organy za 22 talary). 27 kwietnia 1754 r. wybrano miejsce na budowę nowej świątyni. Na dzień poświęcenia wyznaczono początek adwentu.

Dzięki staraniom proboszcza Jana Andrzeja Stenzla kosztem 3.346 talarów wzniesiono protestancką świątynię. Następcą Stenzla, Christian Hennig wybudował plebanię za 1.057 talarów. Gdy urząd proboszcza pełnił pastor Louis August Schuman wybudowano dzwonnice z 3 dzwonami oraz rozbudowano świątynię. W kościele protestanckim było 300 miejsc siedzących (łącznie mieściło się 1.200 osób). Równocześnie przy parafii zorganizowano szkołę. Pierwszym nauczycielem był Beniamin Matthey. Pod koniec XVII wieku do szkoły parafialnej w Grębolicach uczęszczało 24 uczniów: Funkcję pisarza pełnił wówczas pochodzący z Leszna Paweł Rosenbunt. W 1834 r. ze względu na coraz większe potrzeby miejscowej ludności wzniesiono nowy obiekt szkolny. Według źródeł kościelnych parafia protestancka w Grębolicach w 1867 r. liczyła 1.112 wiernych, zaś w 1929 r. 1.169 osób.

Po II wojnie światowej kościół protestancki został zdewastowany a następnie rozebrany do fundamentów. Na jego miejscu wzniesiono nowy budynek, w którym do dziś mieści się piekarnia Gminnej Spółdzielni w Grębolicach. (Marek Robert Górniak)

Literatura: E. Anders, Historische Statistik der Ewangelischer Kirche in Schlesien, Breslau 1867; J. Blaschke, Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Landes, Glogau 1913; O. Hoffmann, Heimatbuchblätter.Gramschütz, Kreis Glogau. beitrage zur Geschichte des Heimatdofes t.1-2, Hannover (1970) 1974; W. Ostrowski, Wiejskie szkolnictwo parafialne na Śląsku w drugiej połowie XVII wieku (w świetle wizytacji kościelnych); F. X. Seppelt, Real Handbuch des Bistums Breslau, Breslau 1929.

Konwisarstwo w Głogowie (wyroby)

O wyrobach głogowskich konwisarzy wiadomo niewiele, choć cyklicznie powtarzające się wzmianki archiwalne świadczą o stałym funkcjonowaniu rzemiosła w mieście. Jego pozycja była jednak słaba. Niezwykle progresywne pobliskie duże ośrodki konwisarskie w Jeleniej Górze, Legnicy i Żaganiu, a przede wszystkim - we Wrocławiu, nie doprowadziły mimo wszystko do całkowitego załamania się w mieście tej gałęzi rzemiosła.

Na podstawie znanych autorowi z autopsji i ikonografii zabytków można stwierdzić, że nie wykształcił się w Głogowie żaden specyficzny w formie typ naczynia cynowego. Wszystkie mieszczą się w asortymencie typowego wzornictwa śląskiego. Odbiorcami masowo wytwarzanych prostych wyrobów - głównie stołowizny - były miejscowe gospodarstwa domowe, bardziej złożonych - między innymi lichtarzy i wazoników ołtarzowych - kościoły.

Najstarszym znanym z literatury obiektem głogowskim jest konew wykonana w połowie XVI w. przez Mistrza **C.B.**, przechowywana do 1945 r. w zgorzeleckim Kaiser Friedrich Museum.

Do 1945 r. największa kolekcja znakowanej głogowskiej cyny znajdowała się w zbiorach Städtisches Museum w Głogowie (16 szt.); były to przede wszystkim zabytki cechowe (widok ówczesnej ekspozycji zabytków konwisarskich zawiera monografia miasta z 1926 r.). Z cechem rzeźników związanych było 8 kufli (6 roboty Immanuela Gottlieba Posselta, po l Hansa Krausego Starszego i Johanna Philippa von der Wisch) i konew (Mistrza D.E.), z cechem ślusarzy - wilkom (nieznanego mistrza z około 1750 r.), z cechem garbarzy - wilkom (Andreasa Sattiga), cechem kominiarzy - kufel (tegoż), z

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

cechem murarzy - 2 talerze (Carla Wilhelma Sattiga). W tych samych zbiorach znajdował się ponadto kufel roboty Balthasara Wilhelma Müllera i para lichtarzyków wykonanych przez Ersta Traugotta Spiessa. Drugim co do liczebności, jeśli chodzi o głogowską cynę, był zbiór zielonogórskiego Städtisches Museum (4 talerze tamtejszego cechu kowali); w innych śląskich muzeach publicznych i kościelnych oraz zbiorach prywatnych znajdowały się pojedyncze tylko sztuki.

Znakowane zabytki konwisarstwa głogowskiego są aktualnie niezwykle rzadkie; znane autorowi znajdują się w zbiorach Muzeum Narodowego oraz Muzeum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, Muzeum w Nysie oraz kilku zbiorach prywatnych.

Równie nieczęste są zabytki nie znakowane lecz będące najprawdopodobniej dziełami miejscowych rzemieślników, np. okazały wilkom z około 1820-1840 r. (z częściowo wtórnym grawerunkiem z 1883 r.) głogowskiego cechu kapeluszników ze zbiorów Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, czy też większość cynowych sprzętów ze świątyń głogowskich i podgłogowskich. (Artur K. F. Wołosz)

Literatura: H. Lutsch, *Vezeichnis der Kunstdenkmaler der Provinz Schlesien*, t. II, *Die Landkreise des Reg.-Bezirks Breslau*, Breslau 1889, s. 655-670 (Fürstentum Glogau); ditto, t. III, *Der Reg.-Bezirk Liegnitz*, Breslau 1891, s. 1-168 (Fürstentum Glogau-Sagan); *Veröffentlichungen aus dem Fürstenbischöflichen Diözesau- Archive zu Breslau*, t. III, *Visitationsberichte der Diözese Breslau*. Archidiakoniat Glogau, cz. I, wyd. J. Jungnitz, Breslau 1907, s. 31,121,320; E. Hintze, *Formengeschichte des schlesischen Zinns*, "Jahrbuch des Schlesischen Museums für Kunstgewerbe und Altertümer. VIII, 1924, s. 71; nadbitka Breslau 1924; tenże, *Die deutschen Zinngiesser und ihre Marken*, t. IV, *Schlesische Zinngiesser*, Leipzig 1926, s. 152-160; G. Krause, *Das Glogauer Heimatmuseum* (w:) Glogau, Berlin 1926 s. 226-227, 229; K. Wińska, *Cyna w zbiorach Muzeum w Nysie* (w:) *Konwisarstwo śląskie*, IV sesja z cyklu "Sztuka użytkowa na Śląsku", Jawor 1992 s. 9; Muzea, Olsztyński Informator Kulturalny OIK, 1993, nr 1 s. 12.

Muzeum w Głogowie

7 października 1967 r., po wydaniu decyzji przez egzekutywę KP PZPR, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Głogowie podjęło uchwałę nr 114 w sprawie nadania statutu Muzeum Hutnictwa i Odlewnictwa Metali Kolorowych w Głogowie (statut ten został zatwierdzony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w czerwcu 1968 r.). 5 listopada 1967 r. odbyło się uroczyste otwarcie Muzeum w trzech odremontowanych pomieszczeniach w Zamku Książąt Głogowskich. Otrzymało ono nazwę: Muzeum Hutnictwa i Odlewnictwa Metali Kolorowych. Jego dyrektorem został archeolog mgr Mieczysław Kaczkowski. Początkowo posiadało ono głównie zbiory archeologiczne i nieliczne eksponaty historyczne, głównie wypożyczone z innych muzeów.

W związku z podjęciem w 1971 r. decyzji o całkowitej odbudowie zamku, na początku 1972 r. muzeum głogowskie przeniesione zostało do pałacu w Czernej (około 15 km od Głogowa). Tam kontynuowano działalność muzealną aż do 1976 r., kiedy to zakończono odbudowę wschodniego skrzydła zamku i możliwe było przeniesienie części zbiorów z powrotem do Głogowa. Remont zamku trwał jednak do 1983 r. i dopiero wówczas możliwe było urządzenie wszystkich sal wystawowych.

23 września 1981 r., po krótkiej ale bardzo ciężkiej chorobie zmarł w Głogowie mgr Mieczysław Kaczkowski. Jego następcą na stanowisku dyrektora został, w wyniku konkursu, w dniu 1 kwietnia 1982 r. mgr Leszek Lenarczyk. Od 1982 r. Muzeum uzyskało uprawnienia konserwatora zbiorów archeologicznych, a z dniem 1 stycznia 1984 r. stało się jednostką bezpośrednio podlegającą Urzędowi Wojewódzkiemu w Legnicy. Równocześnie nastąpiła zmiana nazwy na Muzeum w Głogowie - Ośrodek Archeologiczno - Konserwatorski. W 1986 r. w

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

muzeum powstał dział historyczny, ale systematyczne gromadzenie zbiorów historycznych rozpoczęto dopiero, po uzyskaniu niewielkich funduszy, w połowie 1995 r.

Zmiana ustroju gospodarczego w Polsce spowodowała między innymi to, że dotychczasowy system finansowania Muzeum ze środków Urzędu Wojewódzkiego w Legnicy był w dalszym ciągu nie do utrzymania. Powstała alternatywa bądź przejścia Muzeum na utrzymanie miasta bądź też jego likwidacja. Władze miejskie doszły do wniosku, że likwidacja tak pożytecznej i zasłużonej placówki była by dużą szkodą dla społeczeństwa Głogowa i postanowiły przyjąć ją na utrzymanie budżetu miasta. Dokonane to zostało uchwałą nr XVIII/106/91 Rady Miejskiej w Głogowie z dnia 16 grudnia 1991 r. w sprawie komunalizacji mienia i zasobów Muzeum Archeologiczno - Historycznego w Głogowie i decyzją Wojewody Legnickiego z dnia 23 stycznia 1992 r. nr KS.IV.400/!/92 o przekazaniu z dniem 1 stycznia 1992 r. Zarządowi Miasta Głogowa funkcji organizatora Muzeum w Głogowie. Z dniem 1 stycznia 1992 r. Muzeum otrzymało nazwę Muzeum Archeologiczno - Historycznego i nowy statut. Muzeum, w nowym kształcie, podzielone zostało na działy: Historii Głogowa i Księstwa Głogowskiego, Archeologiczny, Naukowo - Oświatowy, Konserwacji i Analiz Fizykochemicznych i dział Administracyjno - Gospodarczy. W ciągu swojej trzydziestoletniej działalności Muzeum w Głogowie zorganizowało szereg wystaw stałych: archeologicznych i historycznych, około 160 wystaw czasowych, prowadziło szeroką działalność popularyzatorską oraz, na miarę posiadanych środków, działalność wydawniczą. (Janusz Chutkowski)

Źródło: Opracowano na podstawie materiałów archiwalnych Muzeum Archeologiczno - Historycznego w Głogowie oraz kwerendy prasowej za lata 1965-1997.

Ognisko Muzyczne w Głogowie – początek działalności.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej, mimo wielu zniszczeń, społeczeństwo bardzo szybko podjęło próbę organizowania życia w nowych warunkach. Odtwarzano przedwojenne instytucje, w tym przede wszystkim szkoły. Mimo, że ogromny procent polskiej inteligencji uległ biologicznej zagładzie, to wśród repatriantów znalazła się grupa ludzi chętna podjąć pracę kulturalno - oświatową.

Bezpośrednim bodźcem do założenia ogniska muzycznego w Głogowie było wystąpienie delegata Ministerstwa Kultury i Sztuki we Wrocławiu w dniu 1 czerwca 1950 r. Pierwszymi ludźmi, którzy zadeklarowali gotowość założenia takiego ogniska byli: pianistka Estella Wolańska i skrzypek Stanisław Rutkiewicz. Z ich inicjatywy powstało w Głogowie Społeczne Ognisko Muzyczne, które rozpoczęło pracę pedagogiczną już 1 września 1950 r.

Dzięki uprzejmości ówczesnego dyrektora liceum ogólnokształcącego Franciszka Krassowskiego pierwsze zajęcia ogniska odbywały się w budynku tej szkoły. W roku szkolnym 1950-1951 do ogniska muzycznego zgłosiło się 88 uczniów, w tym: 58 do klasy fortepianu, 10 do klasy skrzypiec i 20 do klasy akordeonu. Oprócz tego założono chór i rozpoczęto lekcje śpiewu solowego.

Pierwszym dyrektorem Społecznego Ogniska Muzycznego w Głogowie został Stanisław Rutkiewicz, który równocześnie prowadził klasę skrzypiec, akordeonu i chór. Estella Wolańska uczyła gry na fortepianie i śpiewu. W roku szkolnym do grona pedagogicznego dołączyli: Wacław Chołodziński, który prowadził klasę skrzypiec i Halina Heynat, która prowadziła drugą klasę fortepianu.

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Ognisko Muzyczne w Głogowie w początkach swego istnienia nie otrzymywało prawie żadnych dotacji. Personel pracował bardzo ofiarnie, a dodatkowo w ramach pracy społecznej Estella Wolańska prowadziła zespół taneczny. Mimo tych trudności, Ognisko rozwijało się i działało dosyć prężnie, o czym świadczy zorganizowanie w pierwszym okresie dwudziestu imprez. (Urszula Kulus)

Literatura; J. Ciesielski, Rozwój ognisk muzycznych w powiecie głogowskim. W: Głogów. Zielona Góra 1969; Wspomnienia pani Estelli Wolańskiej.

Paschke Willibald

Malarz i grafik czynny w Głogowie w latach 1928-1945. W. Paschke urodził się 18.XII.1888 r. w Bojanowie. W latach 1906-1910 kształcił się w Szkole Sztuki i Rzemiosł Artystycznych we Wrocławiu, gdzie uzyskał tytuł nauczyciela rysunku. Następnie podjął dalsze studia w Monachium, musiał je jednak przerwać z powodu śmierci matki i trudnych warunków materialnych. W latach 1911-1913 nauczał rysunku w Keilhau (Turyngia), następnie w gimnazjum w Szprotawie. Po wybuchu I wojny światowej został w 1915 r. zmobilizowany; ciężko ranny pod Verdun, po długotrwałym leczeniu powrócił do Szprotawy. W 1918 r. objął posadę nauczyciela w głogowskiej Szkole Realnej (dziś Zespół Szkół Zawodowych), gdzie zdobył opinię doskonałego pedagoga. W 1920 r. został członkiem Związku Artystów na Śląsku (Künstlerbund Schlesien), co stało się początkiem jego kariery artystycznej. W dwa lata później zaprezentował się udanie na wielkiej wystawie związku, obrazem przedstawiającym głogowską promenadę. Przez cały okres międzywojenny i aż do roku 1943 Paschke wystawiał regularnie i z dużym powodzeniem swoje prace na Śląsku. W 1927 r. był współzałożycielem „Künstlerkreis Niederschlesien”, skupiającym artystów z Dolnego Śląska, a w rok później otrzymał propozycję wykładania we wrocławskiej Akademii Sztuki, której jednak z nieznanых powodów nie przyjął. Jego obrazy znalazły się w najważniejszych galeriach śląskich.

Jako artysta Paschke mieścił się w nurcie, który zapoczątkowany został na początku naszego wieku utworzeniem grup „Die Brücke” w Dreźnie i „Der Blaue Reiter” w Monachium. Wkrótce też ekspresjonizm niemiecki zyskał duży rozgłos a dziś uznawany jest bezspornie za jedno z najciekawszych zjawisk stulecia. Znani ekspresjoniści (O. Müller, O. Moll)

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

nadawali też ton wrocławskiemu środowisku plastycznemu. Paschke należy również w szerszym rozumieniu do tego kierunku, niemniej jego dzieło wzbogacone jest o osobisty, indywidualny wyraz. Choć z początku artysta dał się głównie poznać jako nowoczesny animalista (jego studia żrebiąt często porównywane były z pracami Franza Marca o tej samej tematyce), to malował jednak z równym upodobaniem krajobrazy, martwe natury i portrety. Uprawiał zarówno malarstwo sztalugowe jak i grafikę.

W 1938 r. artysta zapadł poważnie na zdrowiu. Choroba nasiliła się po ucieczce ze Śląska w 1945 r.. Pomimo to w Planegg (Bawaria), swoim nowym miejscu zamieszkania, Paschke pracował nadal, między innymi tworząc repliki swoich śląskich pejzaży, zaginionych w czasie wojny. Zmarł 4.V.1955 r. w Gräfelfing koło Monachium. Ogromna większość jego dzieła niestety przepadła, co spowodowało że Paschke niezastępowanie został w dużym stopniu zapomniany. Ta strata jest również podwójnie dotkliwa dla kulturalnego wizerunku Głogowa; z niezbyt licznych malarzy działających w tym mieście w ciągu ostatnich stuleci, Paschke był, jak się wydaje, najwybitniejszym. Równocześnie też główna część jego twórczości pejzażowej odnosi się do Głogowa i pobliskich okolic, wprowadzając te miejsca do katalogu tematów cenionego rozdziału w sztuce europejskiej, jakim był ekspresjonizm i jego obrzeża. Od sierpnia do października 1977 r. odbyła się w Museum für Landeskunde w Königswinter retrospektywa Willibalda Paschke'go. Dzięki długim staraniom córki artysty i jej męża zgromadzono tam wszystkie znane obecnie oryginały prac artysty, uzupełnione czarno - białymi reprodukcjami tych które zaginęły. Był to zatem najpełniejszy dotąd wgląd w dzieło tego śląskiego malarza. (Antoni Bok)

Literatura: G.Heirich i K.H. Ziolko, Willibald Paschke - ein Glogauer Maler, Graphiker und Kunstlerzieher. W: Glogau im Wandel der Zeiten - Glogów poprzez wieki. Würzburg-Głogów 1994; Krótkie artykuły w prasie niemieckiej.

Reforma ustroju miast w 1809 r.

Fryderyk II na czele swoich wojsk wyruszył na podbój Śląska 16.XII.1740 r.. W 3 dni później obległ Głogów, który skapitulował 9.III.1741 r. Tegoż roku król powołał nowe ministerstwo do spraw administrowania nowo zdobytą prowincją. Śląsk został podzielony na 2 departamenty z siedzibami we Wrocławiu i w Głogowie. W skład departamentu głogowskiego wchodziło 16 powiatów na czele których stali Landraci. W ślad za tym nastąpiło poważne ograniczenie roli i kompetencji rad miejskich zastępowanych przez magistrat mianowany przez króla.

Dopiero po zawarciu przez Napoleona i Aleksandra I traktatu w Tylży 7.VII.1807 r. przeprowadzono w państwie pruskim reformy modyfikujące fryderycjański system feudalno - stanowy. Edykt październikowy z 1807 r. zniósł poddaństwo i podział stanowy a także wprowadził swobodę wolnego wyboru zawodu. W rok później zniesiono przymus cechowy i każdy, kto wykupił Gewerbeschein (świadcstwo przemysłowe) oraz opłacał należne podatki mógł bez przeszkód prowadzić dowolną działalność produkcyjną. Największe jednak znaczenie miała przeprowadzona przez Steina reforma ustroju miast, wprowadzona edyktem z dnia 19.XI.1809 r.

W ramach reformy został zniesiony podział na miasta królewskie i prywatne. Odtąd miasta dzielono na większe, to jest liczące powyżej 10.000 mieszkańców (Głogów 10.614), średnie - od 3.500 do 10.000 mieszkańców i małe - poniżej 3.500 mieszkańców (Nowa Sól około 2.000). Mianowany magistrat zastąpić miała rada miejska (Stadtverordnetenversammlung) wybierana przez obywateli płacących podatek od nieruchomości lub mających roczny dochód wyższy niż 150 talarów w tajnym i równym głosowaniu. Radni (Ratsherren)

zajmować się mieli całokształtem spraw związanych z funkcjonowaniem miasta z wyłączeniem sądownictwa i policji. Na czele rady wybieranej na 3 lata stał przewodniczący (Stadtverordnetenvorsteher). Rada wybierała burmistrza (Bürgermeister), którego kadencja trwała 12 lat i magistrat w skład którego wchodził: syndyk, radca szkolny, radca budowlany i radca finansowy. Oprócz wymienionych płatnych członków magistratu w jego skład wchodził również radca honorowi nominowany przez króla.

W pierwszych wyborach prawa wyborcze w Głogowie miało 904 mieszczan. Wybrano 45 radnych. Na czele rady miejskiej stanął kupiec Schulze a burmistrzem został urzędnik miejski Schreiber. (Jerzy Herman)

Literatura: J. Chutkowski, Dzieje Głogowa, Legnica 1989; J. Majchrzak, Civitas Sprotawia, Szprotawa 1994; Głogów - zarys monografii miasta. Praca zbiorowa pod red. K. Matwijowskiego, Głogów 1994; G. Wyder i in., Nowa Sól – dzieje miasta, Zielona Góra 1993; S. Śreniowski, Historia ustroju Śląska, Katowice-Wrocław 1948; Historia Śląska. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Michalkiewicza, t. II cz. II, Wrocław 1970; Historia państwa i prawa Polski. Praca zbiorowa pod red. Juliusza Bardacha, t. III od rozbiorów do uwłaszczenia. Warszawa 1981.

Wyższa Szkoła Techniczna w Głogowie.

6 czerwca 1994 r. Minister Edukacji Narodowej wydał zezwolenie na rozpoczęcie działalności Wyższej Szkoły Technicznej w Głogowie. WST jest pierwszą wyższą uczelnią w tym mieście i pierwszą prywatną szkołą techniczną w kraju. Inicjatorem utworzenia samodzielnej placówki akademickiej w Głogowie był Józef Dulas, który już w 1992 r. powołał Prywatny Zespół Szkół Elektronicznych. Projekt Józefa Dulasza uzyskał poparcie wrocławskiego ośrodka naukowego. WST mieści się w Liceum Ogólnokształcącym przy ul. Jedności Robotniczej. Pomieszczenia na potrzeby uczelni przekazał dyrektor I Liceum Ogólnokształcącego Eugeniusz Patyk. Uczelnia posiadała dwie pracownie komputerowe po 15 stanowisk każda.

WST prowadzi kształcenie zawodowe w trybie zaocznym w kierunku informatyki. Absolwenci uczelni uzyskują tytuł zawodowy inżyniera informatyka. Celem uczelni jest przygotowanie specjalistów w zakresie programowania komputerów (specjalność I i III), eksploatorów systemów i sieci komputerowych (specjalność II), a także specjalistów administracji o dobrej znajomości narzędzi komputerowych (specjalność III). W ramach wszystkich specjalności wykładane są przedmioty związane z zarządzaniem i ekonomiką.

WST utrzymuje się z opłat studenckich - czesnego i wpisowego, przeznaczonych w całości na rozwój uczelni. W 1996 r. studiowało 270 osób, głównie z województwa legnickiego. W kolejnym roku liczba studiujących wzrosła do 825 osób. W związku ze stałym wzrostem liczby kandydatów założyciele WST podjęli decyzję o utworzeniu oddziału w Legnicy. Zaistniały również tzw. „zamiejscowe grupy studenckie” w Sieradzu i Bolesławcu, a od września 1997 r. we Włocławku. Nauka w systemie zamiejscowym polega na tym,

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

że profesorowie jeżdżą do studentów a nie odwrotnie. Zajęcia odbywają się w soboty i niedziele oraz w niektóre piątkowe popołudnia. Liczba zajęć obowiązująca studenta wynosi 16 godzin tygodniowo.

Nauka trwa 4 lata. Studenci kształcą się na kierunkach:

- systemy oprogramowania
- systemy i sieci komputerowe w telekomunikacji
- systemy komputerowe administracji i zarządzania.

Ponadto w ramach uczelni rozpocznie się kształcenie młodzieży w studium pomaturalnym w kierunku fizjoterapii w Legnicy.

Rektorem uczelni jest prof. dr hab. inż. Wojciech Zamoyski z Politechniki Wrocławskiej, kanclerzem Józef Dulas - założyciele WST. (Izabella Owczarek)

Zamek głogowski

Zamek głogowski wzniesiono w połowie XIII w.. Początkowo był budowlą drewnianą z wolnostojącą, murowaną wieżą, otoczony wałem drewniano - ziemnym i fosą. W 1291 r., w czasie wielkiego pożaru Głogowa, spłonął, przez co książę Henryk musiał na pewien czas zamieszkać w jednym z domów w mieście, na przełomie XIII-XIV w. zbudowano na planie prostokąta nową murowaną siedzibę z trzema jednopiętrowymi budynkami, z których jeden znajdował się przy ścianie zachodniej, a drugi i trzeci w narożnikach północno - wschodnim i południowo - wschodnim. Rzut poziomy murów obwodowych tego zamku pokrywa się z obecnie istniejącymi. Ocalała wieża znalazła się w narożniku południowo - zachodnim i była nadal wolnostojąca.

Po podziale Głogowa na dwie części zamek znalazł się w rękach królów czeskich, a od 1384 r., aż do 1480 ich lenników książąt cieszyńskich. W tej sytuacji książęta głogowscy wzniesli w 1406 r. drugi zamek w pobliżu furty Bożego Ciała (prawdopodobnie w miejscu, gdzie później znalazło się kolegium jezuickie). Do jego budowy wykorzystano fragment miejskich murów obronnych z wieżą. Po zjednoczeniu miasta w 1480 r. sprzedano go mieszczanom, a później rozebrano. W 1462 r. odbył się w Głogowie zjazd królów Kazimierza Jagiellończyka i Jerzego z Podiebradu. Król Polski wraz ze świtą zamieszkał na czas zjazdu w starym głogowskim zamku. W 1499 r. księciem głogowskim został Zygmunt, późniejszy król Polski. Nowy władca planował gruntowną przebudowę bardzo zniszczonego już zamku. Jednak niewielkie środki umożliwiły mu wykonanie jedynie podstawowych prac zabezpieczających i remontowych (między innymi naprawa dachu). W 1526 r. Śląsk wraz z księstwem głogowskim znalazł się w rękach Habsburgów. W imieniu królów czeskich władzę w księstwie sprawowali starostowie. Ich siedzibą był zamek głogowski. Tutaj też przed objęciem urzędu składali królowi, w obecności stanów, przysięgę. W 1574 r. runęła część zamku. Dopiero na początku XVII w. starosta Rudolf von Zedlitz przeprowadził na koszt stanów księstwa remont budynku. Dalszych zniszczeń dokonał wielki pożar miasta w 1615 r. i wydarzenia wojny trzydziestoletniej. W la-

tach 1652-1657 rozpoczęto prace zmierzające do przebudowy zamku. Kontynuowano je pod kierownictwem starosty Jana Bernarda von Herberstein w 1669 r.. Powstała wtedy w zamku tzw. wielka sala ozdobiona na suficie plafonem przedstawiającym cesarza Leopolda siedzącego na koniu. Na bocznych ścianach zawisły portrety głogowskich książąt i starostów. Przebudowa zamku nadała mu charakter rezydencji pałacowej i wygląd zbliżony do dzisiejszego. Wieża została odbudowana i włączona w południowo – zachodni narożnik murów dziedzińca. Budynek podwyższono o jedno piętro i ujednociono otwory okienne. Stworzono regularny dziedziniec włączając w jego ciąg ściany dawnych budynków. Ściana wschodnia dziedzińca na wszystkich piętrach została ozdobiona arkadami.

W drugiej połowie XVIII w. zmieniono wystrój elewacji frontowej i południowej. Z tego czasu pochodzi też wjazd wschodni oraz znajdująca się we wschodnim skrzydle klatka schodowa z charakterystycznym ornamentem. Król Fryderyk II bywając często w Głogowie zatrzymywał się często w tutejszym zamku. Później w czasie wojen napoleońskich gościł tutaj niekiedy sam Napoleon. W XIX w. otynkowano elewację dziedzińca wraz z wieżą. Zmieniono wtedy system amfiladowy pomieszczeń na korytarzowy, na początku XX w. zmieniono układ wszystkich pomieszczeń zamku, a na parterze wieży przebito otwór, wewnątrz założono klatkę schodową i wykonano jej zwieńczenie. Pod koniec XIX i na początku XX w. w zamku mieścił się sąd królewski. Pozostałe pomieszczenia zajmowały mieszkania prywatne.

Zamek został mocno zniszczony w 1945 r. Odbudowano go w latach 1971-1983. Obecnie jest tu siedziba Muzeum Archeologiczno - Historycznego. (Jerzy Dymytryszyn)

Literatura: Die Bildgalerie in Glogau-Saganer Fürstentumslandschaft, W: Unsere Schlesische Heimat, Nr 5, 1920; E. Lukas, Zamek w Głogowie, PKZ Szczecin 1961; (maszynopis w archiwum WKZ w Legnicy); E. Ruhland, Das Königliche Schloss in Glogau, W: Schlesische Provinzial-Blätter, 112:1840; U. Włodarczyk, Zamek w Głogowie, Wrocław 1988.

Zjazd głogowski w 1208 r.

W 1208 roku, podczas świąt Bożego Narodzenia, w Głogowie odbył się zjazd książąt śląskich i wielkopolskich, poświęcony między innymi, zagadnieniom związanym z senioratem. Na spotkanie stawili się Henryk Brodaty z żoną Jadwigą, Władysław Laskonogi z żoną Łucją i Władysław Odonicz z żoną Jadwigą.

W spotkaniu uczestniczyli ponadto małoletni synowie Henryka Brodatego: Konrad Kędzierzawy oraz Henryk Pobożny, jego siostrzeniec, książę morawski Dypold III wraz z żoną Zbysława Adelajdą, arcybiskup gnieźnieński Henryk Kietlicz, biskup poznański Arnold, biskup wrocławski Wawrzyniec, biskup lubuski - Wawrzyniec, opat Lubiąza Gunter, kanclerz Laskonogiego - Wincenty z Niałka, jego brat - Sędziwój, fundator klasztoru w Obrze, kasztelanowie Legnicy - Stefan, Sadowią - Częstobor, Głogowa - Gebhard, Bolesławca - Stefan oraz wojski kaliski Dzierżykraj.

Podczas spotkania, które odbyło się w grodzie głogowskim, uregulowano kwestię sporną, dotyczącą pogranicznego Kalisza, który Henryk Brodaty odstąpił Odoniczowi, zakończono kilkuletni spór pomiędzy Władysławem Laskonogim i arcybiskupem Kietliczem oraz potwierdzono prawa Henryka Brodatego do Ziemi Lubuskiej. Najważniejszą jednak rozpatrywaną wówczas sprawą było podjęcie decyzji dotyczącej pryncypatu krakowskiego, do którego kandydowali dwaj najstarsi książęta piastowscy: Władysław Laskonogi i Mieszko Płatonogi. Pod naciskiem zebranych, Laskonogi zapowiedział jednak zrzeczenie się swoich praw do dzielnicy krakowskiej, która przechodziła tym samym na rzecz księcia raciborskiego - Mieszka Płatonogiego, syna Władysława Wygnańca. Uzgodniono także tekst specjalnej petycji wysłanej do papieża, w której proszono go o zatwierdzenie przyjętych w Głogowie ustaleń.

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

W 1210 roku papież wyraził swoją zgodę, ale sygnatariusze porozumienia, w miesiąc po wydaniu bulli papieskiej, odstąpili jednak od poprzednich ustaleń. Wkrótce potem zmarł zresztą Mieszko Płatonogi i porozumienie głogowskie, któremu przyświecała idea zjednoczenia rozczłonkowanego kraju i połączenia go na stałe ze Śląskiem, okazało się niestety nietrwałe.

Dla przypieczętowania ugody głogowskiej, Władysław Laskonogi został ojcem chrzestnym najmłodszego syna Henryka Brodatego, który otrzymał po nim imię Władysław. Uroczysty chrzest odbył się w pierwszy dzień Bożego Narodzenia, w kolegiacie głogowskiej.

Tego samego dnia, Władysław Odonicz wydał także dwa dokumenty, nadające klasztorowi w Trzebnicy wsie Pyszczyn i Braciszewo wraz z zamieszkującą je ludnością oraz klasztorowi w Lubiążu wieś Lubogoszcz, z przylegającym do niej jeziorem. Dokumenty te podpisali wszyscy uczestnicy głogowskiego zjazdu a uwierzytelnili je swoimi pieczęciami Henryk Brodaty, Władysław Odonicz, arcybiskup Henryk Kietlicz oraz biskupi wrocławski i poznański. (Jerzy Jankowski)

Literatura: Kodeks dyplomatyczny Małopolski, Kraków 1876 i nast., T. L; Kodeks dyplomatyczny Śląska, Wrocław 1956 i nast., T. 1 i 2; Rocznik małopolski, MPH Lwów -Kraków 1864 i nast., T.III; O. Balzer, Genealogia Piastów, Kraków 1895; Tegoż, Walka o tron krakowski 1210-1211. Roczniki Akademii Umiejętności T. XXXX 1895; S. Zachorowski, Studia nad dziejami XIII wieku. Roczniki Polskiej Akademii Umiejętności 1921 LXII.

Wykaz autorów EZG:

Roman Bochansz	Bogusława Nowakowska
Antoni Bok	Izabella Owczarek
Janusz Chutkowski	Artur Pacyga
Janusz Ciešlik	Bożena Polańska
Michał Cimek	Antoni Przybysz
Józef Cwynar	Rafael Rokaszewicz
Krzysztof Czapla	Zbigniew Rybka
Krzysztof Demidziuk	Andrzej Sadowski
Jerzy Dymytryszyn	Jerzy Sadowski
Piotr Gierczak	Ryszard Sieledczyk
Gustaw Goliński	Witold Szwaja
Marek Robert Górniak	Magdalena Świdzka
Piotr Górniak	Bronisław Umiński
Zenon Hendel	ks. Aleksander Walkowiak
Jerzy Herman	Artur K. F. Wołosz
Dariusz Hybel	Izabela Wróblewska
Jerzy Jankowski	Andrzej Zawicki
Stanisław Krasnowski	Krzysztof Zawicki
Sławomir Krawczyk	Urszula Zięba
Irena Kubiak	Piotr Zubrzycki
Urszula Kulus	
Andrzej Kurzak	
Andrzej Kwiatkowski	
Paweł Łachowski	
Sylwia Malcher	
Andrzej Malinowski	
Bogusław Mielcarek	
Krzysztof Motyl	
Krzysztof Nowak	